

KAKO PRITI DO OCENE PRI PREDMETU UVOD V SOCIALNO DELO

(Na podlagi knjige Izpiti in gospostvo ter lastnih idej.)

Izpiti imajo tri funkcije:

- ❖ Pedagoško funkcijo
- ❖ Rekrutacijsko funkcijo
- ❖ Gospostveno funkcijo

PEDAGOŠKA FUNKCIJA

Pedagoška funkcija izpitov usmerja študij, izpit pa služi kot sredstvo za kontroliranje vsebine in smeri privzajanja znanja in vplivanje nanju, kar mu zagotavlja močno oblastniško funkcijo. Če izpit služi kot instrument selekcije in upravičevanja potem samo po sebi postane cilj, da izpit opravimo, namesto da bi bil izpit merilo za lastni učni uspeh in pomoč pri določanju naslednjih učnih namer. Če je izpit reprodukcija znanja dejstev, potem postane učni proces golo kopičenje snovi in guljenje znanja. Zato je bolje, da se pri izpitu uporabljajo pripomočki, saj tako urimo sposobnost, da znanje uporabljamo samostojno, izpit pa bi bil tako bolj podoben situaciji v bodočem poklicu. Skupno delo in sodelovanje bi bili potrebni, nasprotno pa sistem ocen spodbuja konkurenco za najboljše ocene in ovira sodelovanje pri raziskovalnih projektih (denimo če se med izpitom pogovarjaš s kolegom je to tolmačeno kot prevara). Čim bolj direktno dobimo feedback o lastnem učenju, tem bolj učinkoviti so naslednji koraki pri učenju.

Potreben je vpogled v lastno učenje. Ker presojo izpitov opravljajo drugi (profesorji), študenti nimajo možnosti, da bi dobili vpogled v lastne spretnosti in sposobnosti. Izpit otežuje preizkušnjo novih oblik učenja že s predpisom enake literature za vse, namesto da bi bila literatura naravnana na posameznika. Izpite lahko uporabljamo kot pripomoček za učenje, saj če izpite uporabljamo zgolj za zaključno oceno, potem izgubijo svoj pedagoški smisel, ker ne zastavlja ciljev za prihodnje učenje in ne da diagnostičnega poročila o študentovem vedenju. Če bi se lahko študent prijavil k poizkusnemu izpitu kadar hoče in kolikokrat hoče, potem bi izpit postal integrirani del študija (semesterske naloge, learning by doing). Učitelji so postali producenti in študenti produkti, saj gre za enosmerno izmenjavo informacij na predavenjih in obratno na izpiti. Študenti bi zato morali sodelovati pri spremembah študija in pouka. V prvem delu naj se naučijo kako naj se učijo, drugi del pa naj bo integriran v prihodnje opravljanje poklica. Posredovanje znanja naj se nadomesti s programiranim učenjem, cilje učnih programov naj določajo študenti in učitelji skupaj

(semesterske naloge, delo v manjših skupinah, učitelji kot svetovalci in ne skrbniki). Tako bi izpit postal del učnega procesa.

Motivacija učenja

Študenti se študija lotijo zaradi zanimanja, da se naučijo določeno stroko, a se tekom študija to motivacijo za učenje nadomesti z na izpite orientirano učenjem, motivacijo pa nadomešča zunanju izpitni pritisk.

Učna psihologija dela raziko med notranjo intrinzično in zunanjo ekstrinzično motivacijo učenja. Pri prvi gre za to, da motivirani osebi učenje postane cilj oziroma želi pridobiti znanje zaradi znanja samega, pri drugi pa gre za izvajanje dejavnosti, da bi denimo dobili plačilo, se izognili kazni, skratka učenje kot sredstvo za to, da bi dosegli nekaj izven nas samih. Zunanja motivacija nastopi, če učni procesi niso zanimivi in učne vsebine niso relevantne za poznejšo poklicno rabo. Pogosto sta obe motivaciji tudi prepleteni denimo pri športu, kjer športnik trenira nekaj zato ker ga to veseli in hkrati ga motivira konkurenčni duh od zunaj.

Motivacija je vezana tudi na obliko izpita. Priprava na običajne izpite je guljenje snovi, ki nas ne zanima, cilj je le ocena, ki jo priložimo k aktom. Podoben primer je diplomska naloga, kjer gre po eni strani za samostojno raziskovalno delo in na drugi strani pa je nervoza ter nasprotja med prisvajanjem dejstev, ki smo jih posploševali med študijem in samostojnim načinom dela. V okviru tradicionalnega mišljenja delo in učenje ne moreta biti sama po sebi nekaj kar nagrajuje ampak potrebujeta neko zunanjo gonilno silo.

Znanje je tudi oblast – vladajoči razred ima v družbi potrebo, da se zavaruje pred tistimi, ki jim je bilo posredovano akademsko znanje in ker so institucijam nevarni je potrebno usmerjati kritično inteligenco. Izpitni sistem lahko postane tudi manever odvrčanja tako, da se študenti učijo delati za cilje, ki so jih drugi v naprej zanje določili in ni pomembno, da študenti razvijejo sposobnosti delati za cilje, ki so si jih sami postavili, ampak se pridno in ubogljivo učijo sprejemati cilje, ki so jih drugi postavili za njihovo delo.

Cilji učenja

Določitev cilja pouka in učenja je pogoj za smotrno oblikovanje pouka in izpitov. V praksi se pokaže, da je težko podajati cilje, ki bi bili obenem konkretna orientacijska pomoč za pouk, za učenje in spraševanje. Nujnost in možnost natančne formulacije študijskih ciljev je za različne stroke različen. Tako denimo pri filozofiji ni smiselno iskati nedvoumno formulacijo cilja za razliko od medicine, kjer gre za človeška življenja. Izpitni sistem ima velik pomen kot socializacijska instanca, ki zagotavlja, da naslednje generacije prevzemajo kulturne in socialne tradicije neke družbe. Študenta naučijo sprejeti avtoriteto ne da bi preveč spraševal, pri čemer gre za zakrito kontrolo, zato postanejo izpiti instrument gospostva.

REKRUTACIJSKA FUNKCIJA

Izpiti uravnavaajo dostop do privilegijev npr. nadaljna šolska izobrazba, študij, poklici, ... En sam izpit lahko določi človekovo nadaljno usodo.

Zanesljivost ocenjevanja (kako zanesljivo kak test meri tisti, kaj naj meri)

- ❖ Zanesljivost je manjša, če na rezultat vplivajo še drugi faktorji npr. počutje, odnos, vrsta testnega materiala, stališča.
- ❖ Za zanesljivost naj bi najprej jasno formulirali kaj test meri.
- ❖ Da zagotovimo zanesljivost, moramo metodično vrednotiti in vsi imajo enako merilo.

Problem :

- ❖ Več ocenjevalcev lahko različno ocenjuje in včasih se ne morejo zediniti npr. z dialogom ali diskusijo.
- ❖ Lahko vplivajo zunanji faktorji na ocenjevalca npr. stil, pravopis,...
- ❖ Včasih kandidat bolje razume izpitno temo kot spraševalec in zaradi tega ne naredi izpita.
- ❖ Kako doseči zanesljivo ocenitev kvalitativnega materiala npr. spraševalec ima nek odnos do kandidata (simpatija/antipatija).

Standardizirani in odprti izpiti

Stand. izpiti so npr. izpitne pole – vsi kandidati morajo odgovarjati na ista stand. vprašanja in odgovori se ocenjujejo enotno za vse kandidate.

So ekonomični in prihranijo delo, spraševalcu pa ni potrebno upoštevati kandidatovih interpretacij in kritičnih stališč.

Problem :

- ❖ Teže je meriti druge lastnosti, sposobnosti in spretnosti.
- ❖ Tisti testi, ki se vrednotijo objektivno zahtevajo nedvoumne odgovore (za tehnične in realne stroke, ne za družboslovje in humanistične vede).
- ❖ Pustijo spraševalcu in študentu manj svobode, kontrola prepuščena anonimnim sestavljalcem testov, ni samostojnosti in kritičnega stališča do učnih vsebin.

Odprti izpiti so manj zanesljivejši, to so npr. ustni izpiti in eseji.

Veljavnost ocenjevanja (kako veljavno kak test meri, kar naj meri)

Pri izpitih sta dve veljavnosti ocenjevanj, to sta vsebinska (soglasje med tem, kar se je kandidat naučil, in tem, kaj v trenutku merjenja-izpita zmore) in prognostična validnost (se nanaša na prihodnost-kaj se bo kandidat še mogel naučiti in kaj bo še dosegel).

Izpiti naj bi bili oblikovani tako, da bi delovni proces posredoval spoznanje in da bi naloga dobila pomen. Študenti naj bi sami izbrali neko temo in to predstavili kot raziskavo, referat ali analizo aktualne teme. Ocenjevalci bi ocenili samo z opravi ali ni opravi.

Problemi rekrutacijske funkcije

- ❖ Dostop do študija, službe, nekega položaja – otroci iz nižjih slojev so diskriminirani, saj jih veliko nima denarja za šolanje in tudi učitelji manj pričakujejo od njih, zato jih slabše ocenjujejo na testih. Ker se manj pričakuje so tudi slabši.
- ❖ Če se šole odpovedo svoji pravici izpraševanja, se hkrati odrečejo tudi kontroli nad oblikovanjem študija svojih študentov.
- ❖ Profesorji porabijo veliko časa za ocenjevanje in pripravljanje na predavanja in jim zato ne ostane čas za njihovo znanstveno delo – za povišanje pa so pomembna njihova raziskovalna dela.

GOSPOSTVENA FUNKCIJA IZPITOV

Izpiti so že v svoji pedagoški in rekrutacijski funkciji sredstvo vplivanja in kontrole in kot taki pomembno sredstvo oblasti. Pripadajo pa jim tudi bolj prikrite zatiralne in socializacijske funkcije, ki v teku izobraževanja disciplinirajo študente in iz univerz odpuščajo elite, ki se znajo identificirati z vrednotami vladajočega razreda.

Izvajanje gospostvene funkcije je povezano z brezpravnostjo pri izpitih, iniciacijskimi obredi, cenzuro, ocenami in bojznijo:

Brezpravnost

Pravne varnosti pri izpitih skorajda ni. Pri ustnem izpitu je prisoten le en profesor, on je tožnik, tožilec in sodnik v eni osebi. Presoje potekajo po individualnem odločanju, ugovor glede ocene je komaj možen in naleti na zid kolegialnosti. Tudi pismene obrazložitve ocene ni mogoče zahtevati, čeprav bi bile pomemben feedback kandidatu in orientacijska pomoč o izpitnih zahtevah drugim študentom.

Iniciacijski obredi in socializacija

Poleg tega, da so instrument discipliniranja, so izpiti tudi instrument socializacije. V teku socializacije posameznik sprejme norme, vrednote, kulturo, socialno dediščino in zgodovinsko akumulirano znanje. Za vladajoči razred je pomembno, da postanejo

Študenti lojalni do obstoječega gospodarskega sistema, da se identificirajo z njihovimi vrednotami in avtoritetami.

Dve pomembni socializacijski tehniki, ki to omogočata sta t.i. infantilna kazenska situacija in iniciacijski obredi.

- ❖ Pri infantilni kazenski situaciji gre za ponovno razrešitev Ojdipovega kompleksa, le da se tokrat posamezniki ne identificirajo s staršem temveč s profesorjem, njegovimi lastnostmi in vrednotami. Identifikacija z izvajalcem oblasti postane sredstvo, da lahko sami izvajajo oblast.
- ❖ Iniciacijski obredi označujejo tiste ceremonije, ki potekajo znotraj neke kulture takrat, kadar oseba zapusti neko socialno skupino in jo sprejmejo v novo. Iniciacijski obredi so zaznamovani tako, da pri posamezniku, ki je skozi muke sprejet v novo skupino, nastopi jasna sprememba vedenja in brezpogojna identifikacija z novo skupino. Študent se po vseh težko opravljenih izpitih in diplomi identificira z akademsko elito.

Cenzura

Gospodarska funkcija je povezana tudi z cenzuro. Pri tem je mišljena notranja cenzura študentov, ko se ti odpovejo izražanju idej, ki se ne skladajo z vladajočo ideologijo, vedoč, da jim to lahko škoduje. Če je cenzura dovolj interalizirana študenti postopoma nimajo več mnenj, ki bi nasprotovala stališčem spraševalca. Za vladajoči razred je zlasti pomembno, da dobi elito, ki ne bo dvomila in sumila v gospodarski red v družbi.

Prisotna je tudi oblika ekonomske cenzure. Ekonomske razmere pri posamezniku oziroma v družbi odločajo o tem kaj sme študirati, kakšne kombinacije strok so možne, koliko časa lahko študira...

Ocene

Ocenjevanje ima dve funkciji, in sicer, potrebno je za rekrutacijo za poklicno hierarhijo v obstoječi družbi in socializacijo v družbo, v kateri je konkurenca samoumevna. Kvalifikacija znanja naredi dosežke študentov primerljive, dejstvo, da boljše ocene odpirajo dostop do privilegiranih položajev z višjimi dohodki, pa vpliva na študente tako, da sprejmejo dejstvo, da družbo določa konkurenca in neenakost. Nepomembno ni niti to, da so z dobrimi ocenami nagrajeni zlasti tisti, ki se znajo prilagoditi programu, čeprav ta ne odgovarja njihovim interesom.

Bojazen

- ❖ Neločljivo povezana z izpiti je tudi bojazen. Kvale loči štiri aspekte bojazni.
- ❖ Ritualna bojazen je navzoča predvsem pri ustnem izpitu, kjer lahko vprašani skozi svojo nemoč in bojazen podoživljajo nezavestno shranjene bojazni otroka pred kaznovanjem.

- ❖ Bojazen zastran uspeha nastane zaradi predstave, da določenim zahtevam nisi kos, in tako v primerjavi z drugimi manj uspešen.
- ❖ Bojazen pred spoznanjem samega sebe se pojavi pri tistih izpitih pri katerih je študent konfrontiran z lastnimi dosežki, z mejami svoje nadarjenosti.
- ❖ Ekonomsko – materialno bojazen pogojuje pomanjkanje študijskih mest, težave pri financiranju študija in ekonomske razlike v družbeni poklicni hierarhiji.

Kvale trdi, da današnja oblika izpitov vzgaja k individualistični motivaciji uspešnosti, k poslušnosti do avtoritet in h konkurenci med kolegi. Tak izpitni sistem deluje proti vrednotam kot so medsebojno sodelovanje in solidarnost. Odpraviti gospodstveno funkcijo izpitov kakršna je danes bi bilo mogoče šele v družbi, ki bi imela drugačne vrednote in ne bi temeljila na zatiranju in izkoriščanju.

Predlog kako priti do ocene za tiste, ki niso pripravljali plakatov oziroma še niso imeli predstavitev:

Študenti se razdelijo v skupine in izberejo temo povezano s socialnim delom. To so lahko različne veščine (empatija, odprtost...) saj so le te pomemben del socialnega dela, metode socialnega dela itd. skratka temo, ki se jim zdi zanimiva in je pomembna za socialno delo v praksi. Znotraj skupine poiščejo pluse in minuse izbrane teme ter nato svoje ugotovitve na kratko predstavijo razredu ali pa poleg teorije povejo tudi svoje mnenje, svoj pogled na izbrano in predstavljeno temo. Temu sledi, da vsaka od skupin oceni preostale skupine in ocene podpre s konkretnim komentarjem. Ocena profesorja je enakovredna oceni eni od skupin. Povprečje vseh ocen je ocena vseh udeleženi znotraj posamične skupine.

Predlogi za kriterije, ki so bili sestavljeni tudi s pomočjo zbiranja predlogov med študenti prvega letnika FSDja:

- ❖ Dobri argumenti
- ❖ Angažiranost članov, timsko delo
- ❖ Časovna lestvica (kratko in jedrnato, časovna omejitve)
- ❖ Povezava teme z našim praktičnim delom
- ❖ Skupina mora razumeti snov
- ❖ Tema mora biti predstavljena na zanimiv in enostaven način, saj bodo tako povedano vsi poslušali in razumeli
- ❖ Skupine naj podajo skupinski sklep o izbrani temi in dodajo svoja opažanja
- ❖ Skupine naj predstavijo teme na primerih in ne zgolj tako da preberejo in nato ponovijo teorijo
- ❖ Ocene naj se ne sklepa na podlagi poznanstev, prijateljstev (Opomba: to ne bo mogoče, ker bo glasovanje potekalo anonimno)

Pripravile: Adela Rejc, Tjaša Platovšek, Eva Urbas
Mentor: Izr. prof. dr. Vito Flaker